

Estadística Inferenziala

R software librea erabiliz

R eta Rstudio:
ezaugarri nagusiak

*Artxibo honetako irudi guztiak irakasle taldeak prestatutako irudi propioak dira.

Eneko Arrospide, Gorka Bidegain, Xabier Erdocia, Aitziber Unzueta

AURKIBIDEA

- 1.1. Sarrera
- 1.2. Leihoak
- 1.3. Oinarrizko ezagutza
- 1.4. Datu-egitura (bektoreak eta data markoak)
- 1.5. Funtzioak
- 1.6. Grafikoak
- 1.7. Paketeak
- 1.8. Lan direktorioa
- 1.9. Fitxategi batetik datuak irakurri
- 1.10. Datu-markoak fitxategi batean gorde

1.1. Sarrera

- Konputazio estatistikorako eta datuak grafiko bidez bistartzeko erabiltzen den programazio-lengoaia doakoa eta indartsua da. Windows, MAC OSX eta Linux-ekin bateragarria da.
- R GNU Lizenzia Publiko Orokorraren (GNU General Public License o GPL) baldintzapean eskuragarri dago. Beraz, R libreki eta doan banatu, kopiatu eta erabil daiteke.
- R-ren oinarriko instalazioak hainbat funtzio ditu datuak inportatzeko eta eraldatzeko, modelo estatistikoak ebaluatzeko, datuak irudikatzeko, etab. Ataza berriak egiteko funtzio edo kode berriak (paketeak) behar badira, R-k ematen duen erraztasuna handia da.

- R programarako Garapen Integratuko Ingurunea (IDE) bat da. Rstudiok diseinatutako plataforman aldagaiak aldatu, paketeak kargatu, R-ri buruzko laguntza eskatu edo irudiak bistaratu bezalako ekintzak oso erraz egiten dira.

1.2. Leihoak

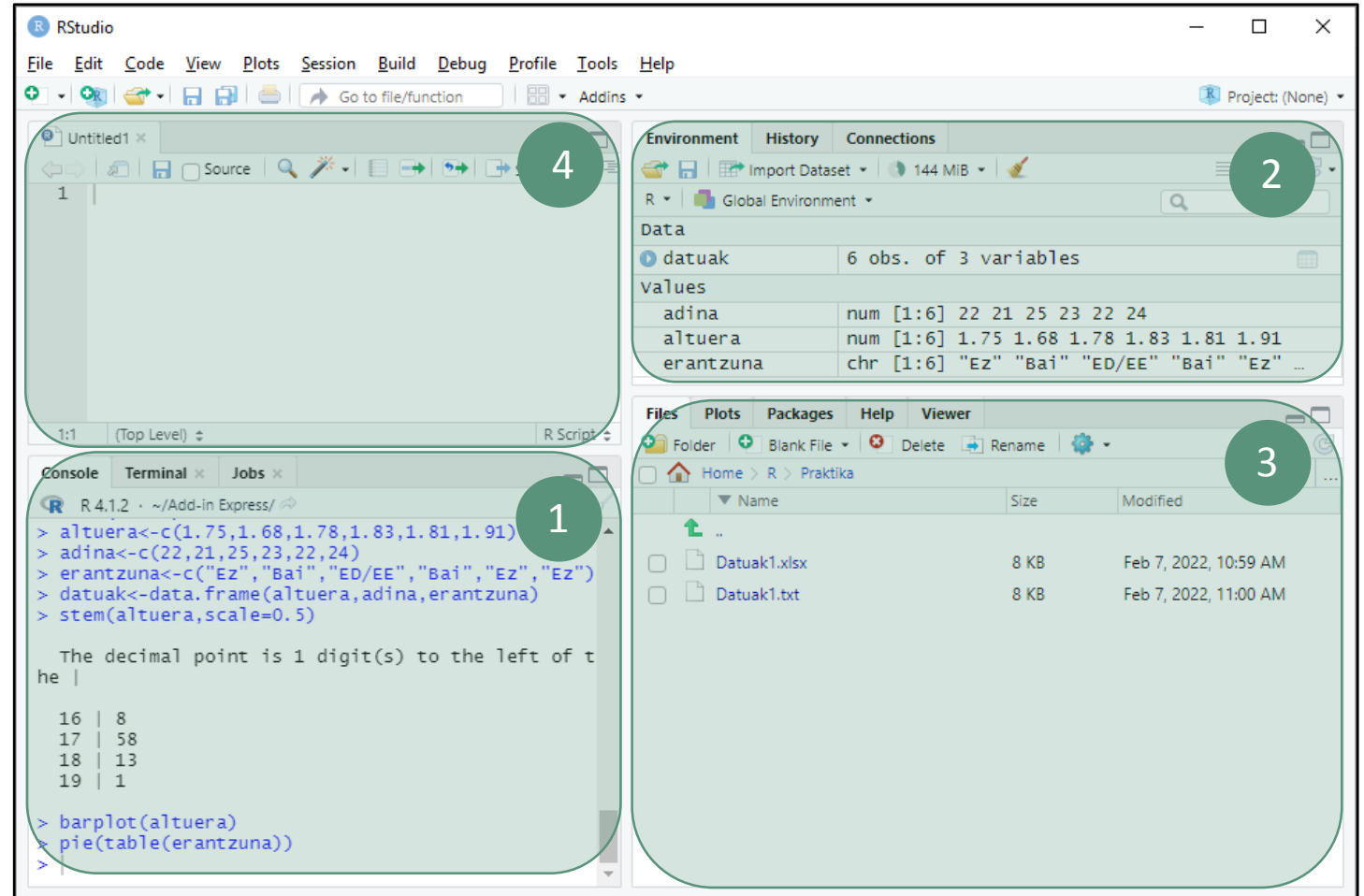
Leihoak

1 Kontsola

2 Ingurunea + Historia

3 Fitxategiak + Irudiak +
+ Paketeak + Laguntza

4 Script-en editorea +
datuen nabigatzailea

The screenshot shows the RStudio interface with the following components highlighted by numbered callouts:

- 1 (Console):** Shows R code execution output:


```
> altuera<-c(1.75,1.68,1.78,1.83,1.81,1.91)
> adina<-c(22,21,25,23,22,24)
> erantzuna<-c("Ez","Bai","ED/EE","Bai","Ez","Ez")
> datuak<-data.frame(altuera,adina,erantzuna)
> stem(altuera,scale=0.5)

The decimal point is 1 digit(s) to the left of the |

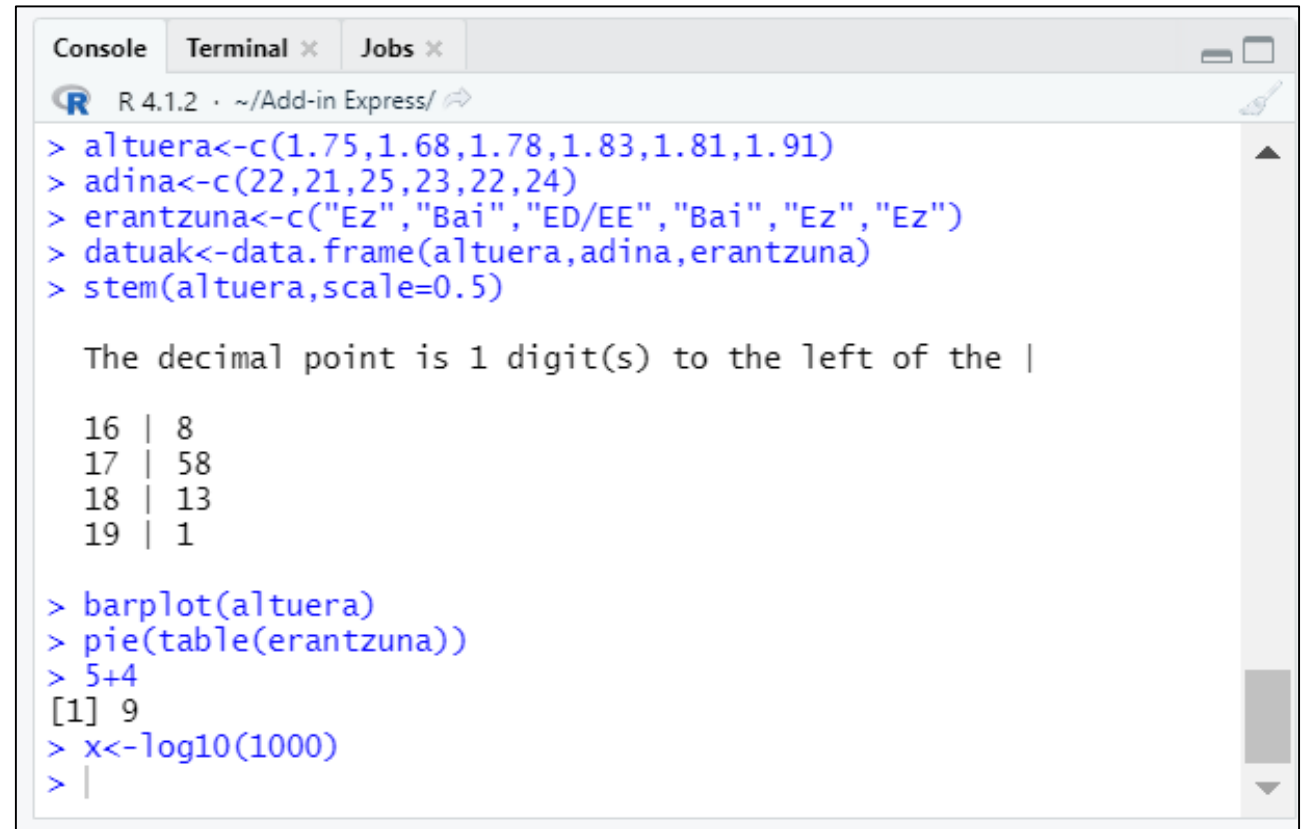
16 | 8
17 | 58
18 | 13
19 | 1

> barplot(altuera)
> pie(table(erantzuna))
>
```
- 2 (Environment/History):** Shows the Global Environment with a data frame named 'datuak' containing 6 observations of 3 variables: 'adina' (numeric), 'altuera' (numeric), and 'erantzuna' (character).
- 3 (Files/Plots/Packages):** Shows the file browser for the 'Praktika' project, listing files like 'Datuak1.xlsx' and 'Datuak1.txt'.
- 4 (Source Editor):** Shows the script editor with a single line of code: '1'.

Leihoak

1 Kontsola

- R bakarrik instalatzen badugu, izango dugun leiho bakarra da.
- Kontsolan ordenagailuan idatzitako aginduak (komandoak) ebaluatzen edo balioztatzen dira.
- Gezia (>) agertzen bada, programa prest dago kodigoa irakurtzeko.
- Rstudio ez badugu instalatzen, guztia (laguntza eskatu, paketeak kargatu, etab.) kontsolan komando bidez egin beharko genuke.


```

R 4.1.2 · ~/Add-in Express/
> altuera<-c(1.75,1.68,1.78,1.83,1.81,1.91)
> adina<-c(22,21,25,23,22,24)
> erantzuna<-c("Ez","Bai","ED/EE","Bai","Ez","Ez")
> datuak<-data.frame(altuera,adina,erantzuna)
> stem(altuera,scale=0.5)

The decimal point is 1 digit(s) to the left of the |

16 | 8
17 | 58
18 | 13
19 | 1

> barplot(altuera)
> pie(table(erantzuna))
> 5+4
[1] 9
> x<-log10(1000)
> |

```

Leihoak

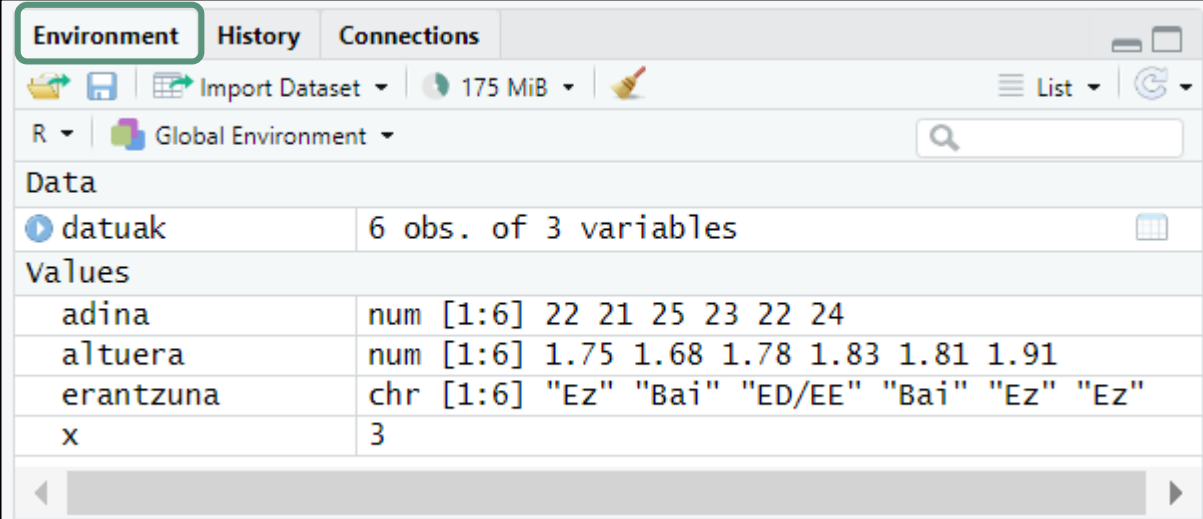
2 Ingurunea + Historia

Ingurunea:

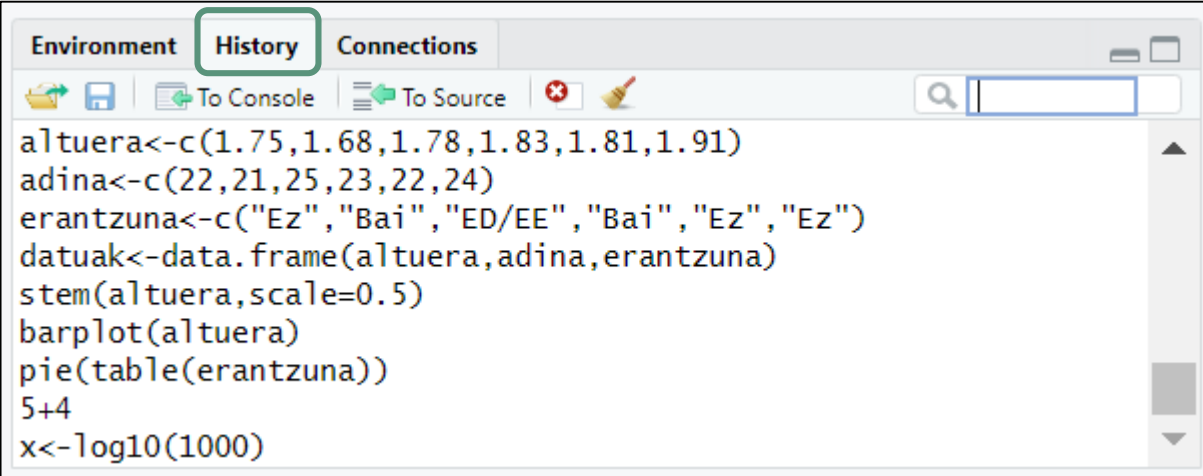
Gordetako aldagaiak, zein aldagai mota den eta beraien balioak agertzen dira.

Historia:

Sesioan idatzitako komandoak agertzen dira. Ez dira emaitzak agertzen.

Variable	Type	Values
adina	num [1:6]	22 21 25 23 22 24
altuera	num [1:6]	1.75 1.68 1.78 1.83 1.81 1.91
erantzuna	chr [1:6]	"Ez" "Bai" "ED/EE" "Bai" "Ez" "Ez"
x		3


```

altuera<-c(1.75,1.68,1.78,1.83,1.81,1.91)
adina<-c(22,21,25,23,22,24)
erantzuna<-c("Ez","Bai","ED/EE","Bai","Ez","Ez")
datuak<-data.frame(altuera,adina,erantzuna)
stem(altuera,scale=0.5)
barplot(altuera)
pie(table(erantzuna))
5+4
x<-log10(1000)

```


Leihoak

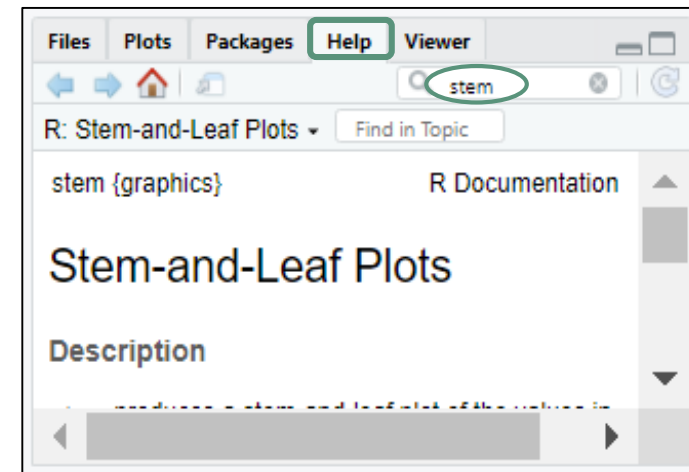
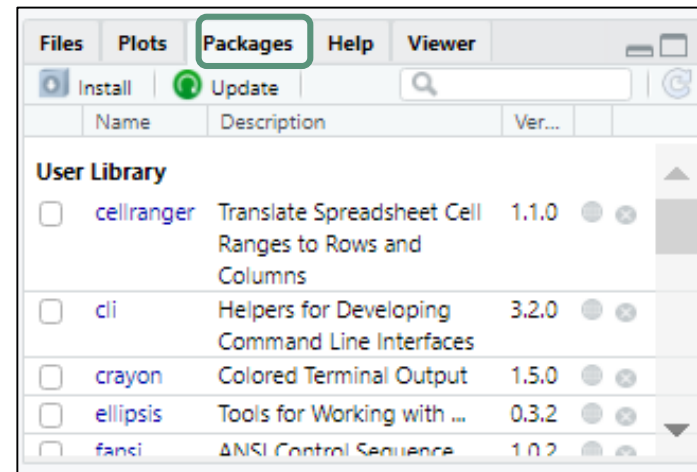
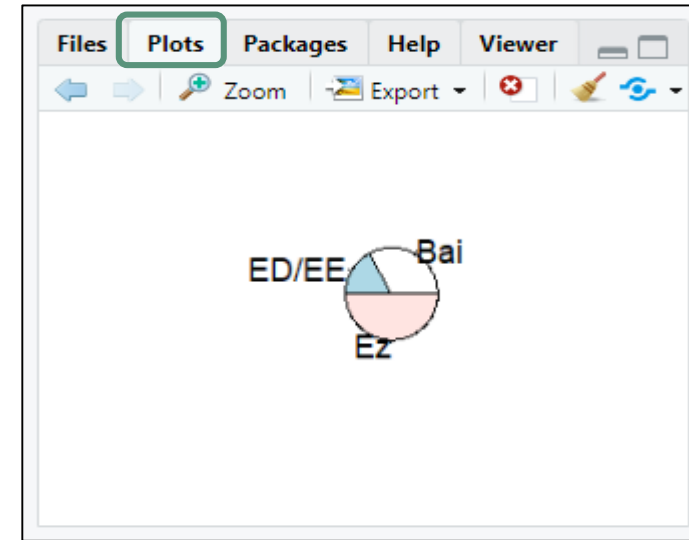
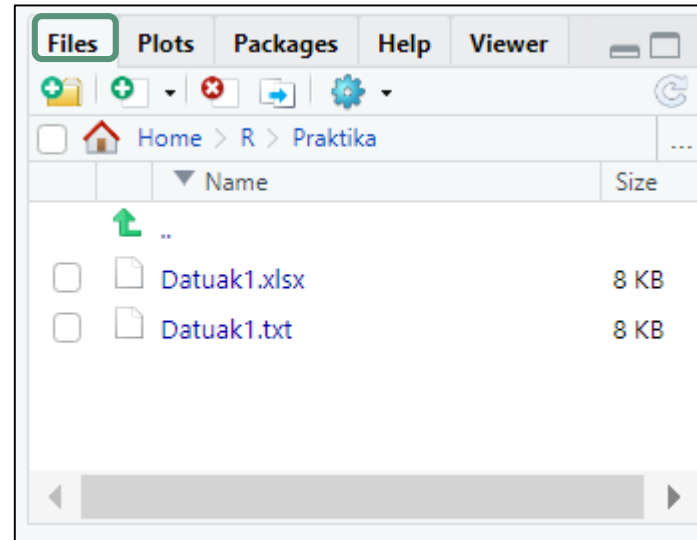
3 Fitxategiak + Irudiak +
+ Paketeak + Laguntza

Fitxategiak:
Lan direktorioan ditugun fitxategiak.

Irudiak:
Grafikatu ditugun irudi guztiak agertzen dira. Ezker-eskuin geziekin irudi guztiak ditugu eskuragarri. Irudiak handitu (zoom) edo esportatu daitezke.

Paketeak:
Instalatutako paketeak agertzen dira.

Laguntza

Leihoak

4 Script-en editorea + datuen nabigatzailea

Script-en editorea:

Lehio honetan idatziko ditugu exekutatu nahi ditugun aginduen zerrenda. Agindu hauek .R fitxategi batean gorde daitezke.

Datuen nabigatzailea:

Ingurune fitxan definitutako datu-markoetan klikatuz, bere barnean dauden datuak agertzen dira.

```

1
2 altuera<-c(1.75,1.68,1.78,1.83,1.81,1.91)
3 adina<-c(22,21,25,23,22,24)
4 erantzuna<-c("Ez","Bai","ED/EE","Bai","Ez","Ez")
5 datuak<-data.frame(alteuera,adina,erantzuna)
6 stem(alteuera,scale=0.5)
7
8 barplot(alteuera)
9 pie(table(erantzuna))
10 5+4
11 x<-log10(1000)
12 x
13
11:1 (Top Level) R Script

```

altuera	adina	erantzuna
1.75	22	Ez
1.68	21	Bai
1.78	25	ED/EE
1.83	23	Bai
1.81	22	Ez
1.91	24	Ez

Variable	Type	Values
adina	num [1:6]	22 21 25 23 22 24
altuera	num [1:6]	1.75 1.68 1.78 1.83 1.81 1.91
erantzuna	chr [1:6]	"Ez" "Bai" "ED/EE" "Bai" "Ez" "Ez"
x	num	3

1.3. Oinarrizko ezagutza

Eragiketa aritmetikoak: +, -, *, /, ^, %/%, %%

- Eragiketen lehenengo parentesia barrukoak, gero berreketa eta erroketak, ondoren biderketak eta zatiketak. Amaitzeko, batuketa eta kenketak. Beti ezkerretik eskumara ebaluatzen da.

Eragiketa	Esanahia
+	Batuketa
-	Kenketa
*	Biderketa
/	Zatiketa
^	Berreketa
%/%	Zatiketaren zatidura
%%	Zatiketaren hondarra

```

> a<- 10 # a aldagaiari 10 balioa esleituko dio
> b<- 3 # b aldagaiari 3 balioa esleituko dio
> a+b
[1] 13
> a^b
[1] 1000
> a/b
[1] 3.333333
> a%/%b # zatiketaren zatidura kalkulatu du
[1] 3

```

Aldagai motak

- Aldagaiaren izenak hizkiz, zenbakiz, puntuz edo azpimarrez osatuta egon daitezke. Hizki edo puntu batekin has daitezke, baina puntu batekin hasten badira ezin da zenbaki batekin jarraitu.

Aldagai mota	Esanahia
Numeric	Zenbaki errealak
Integer	Zenbaki osoak
Complex	Zenbaki konplexuak
Character	Karakterek
Logical	Aldagai logikoak: TRUE edo FALSE

```
> x1 <- c(1:20); class(x1)
[1] "integer"
> x2<- class(c(1.1, 2.3)) ; class(x2)
[1] "numeric"
> x3<- c("Arkaitz", "Ziortza", "Unai", "Amaia", "Eider")
> class(x3)
[1] "character"
> x4<- c(FALSE, TRUE, FALSE, TRUE) ; class(x4)
[1] "logical"
> x5 <- c(3, "Jon", 8, 3, 23, 0, 1) ; class(x5)
[1] "character"
> x5 # balio bat karakterea da, guztiak karaktere
bihurtzen dira.
[1] "3" "Jon" "8" "3" "23" "0" "1"
```

Eragiketa logikoak: > , >= , < , <= , == , & , |

Eragiketa	Esanahia
>	handiago
>=	handiago edo berdin
<	txikiago
<=	txikiago edo berdin
==	berdin
!=	desberdin
&	eta
	edo

```
> a<- 10; b<- 5; c<- 2 # agindu anitz lerro bakarrean ;
erabiliz
```

```
> a==b
[1] FALSE
```

```
> a==5 | b<a
[1] TRUE
```

```
> c != 3
[1] TRUE
```

```
> a!=b & b!=c
[1] TRUE
```

Funtzio aritmetikoak

Funtzioa	Esanahia
<code>log2(x)</code>	x-ren logaritmo bitarra
<code>log10(x)</code>	x-ren logaritmo hamartarra
<code>log(x,b)</code>	x-ren logaritmoa b oinarrian
<code>exp(x)</code>	x-ren esponentziala
<code>abs(x)</code>	x-ren balio absolutua
<code>sqrt(x)</code>	x-ren erro karratua
<code>cos(x)</code>	x-ren kosinua (x radianetan)
<code>sin(x)</code>	x-ren sinua (x radianetan)
<code>tan(x)</code>	x-ren tangentea (x radianetan)

```

> sin(pi)      # funtzio trigonometrikoak
[1] 1.224606e-16
> log(3)       # logaritmo nepertarra
[1] 1.098612
> log(100, base=10)
[1] 2
> sqrt(4)      # erro karratua
[1] 2
> pow(6, 3)
[1] 216
> abs(-20)     # balio absolutua
[1] 20
> cos(0)
[1] 1

```


Oinarrizko aginduak

Agindua	Esanahia
<code>getwd()</code>	Lan direktorioa erakutsiko du
<code>setwd(“bidea/direktorioa”)</code>	Lan-direktorioa zehaztuko du
<code>ls()</code>	Lan-direktorioan ditugun objektuak zerrendatuko ditu
<code>dir()</code>	Lan-direktorioko karpeta eta fitxategiak erakutsiko ditu
<code>rm(objetua)</code>	lan-direktorioko <i>objektua</i> ezabatuko du
<code>history()</code>	Exekutatuak aginduak erakutsiko ditu
<code>help(objektua)</code>	<i>objektua</i> -ren laguntza emango du
<code>?objektua</code>	<i>objektua</i> -ren laguntza emango du
<code>install.packages(“objektua”)</code>	<i>objektua</i> paketea instalatuko du
<code>library(“objektua”)</code>	<i>objektua</i> paketea memorian kargatuko du

Estatistika deskribatzaileko funtzioak

Funtzioa	Esanahia
<code>mean(x)</code>	x-ko elementuen batzbestekoa
<code>median(x)</code>	x-ko elementuen mediana
<code>quantile(x,prob)</code>	<i>prob</i> probabilitateari dagokion x-ko kuantila
<code>var(x)</code>	x-ko elementuen kuasibariantza
<code>sd(x)</code>	x-ko elementuen kuasidesbiderazio tipikoa
<code>cov(x, y)</code>	x eta y-ren arteko kobariantza
<code>summary(x)</code>	x-ko elementuen laburpena emango du (minimoa, 1. kuartila, mediana, batzbestekoa, 3. kuartila eta maximoa)
<code>boxplot.stats(x)\$out</code>	x-ko elementuen balio arraroak

Estatistika deskribatzaileko funtzioak

Funtzioa	Esanahia
max(x)	x-ko elementuetatik maximoa
min(x)	x-ko elementuetatik minimoa
range(x)	x-ko elementu minimoa eta maximoa
sum(x)	x-ko elementu guztien batura
prod(x)	x-ko elementu guztien biderkadura
diff(x)	x-ko elementuen arteko diferentziak
cumsum(x)	x-ko elementuen batura metatua
sort(x)	x-ko elementuak ordena gorakorrean ordenatuko ditu
table(x)	x-ko elementuen balio desberdinak eta beraien maiztasun absolutua dituen taula itzuliko du
round(x)	x-ko elementuak borobilduko ditu

1.4. Datu-egitura (bektoreak eta datu-markoak)

Bektoreak

- Dimentsio bakarra eta datu mota bera dituen datu-egitura. Bektoreak sortzeko aukera anitz daude:

Bektoreak sortzea

- **c()**: bere osagaiak kateatu egiten ditu, bektore bat sortuz

```
> x1 <- c(1:20) ; x1
```

```
[1] 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20
```

- **scan()**: teklatuz sartutako objektuak kateatuko ditu, bektore bat sortuz

```
> di ferentzi <- scan()
```

```
1: 1.2
```

```
2: 0.6
```

```
3: 2.4
```

```
4: 1.1
```

```
5: 0.9
```

```
6:
```

```
Read 5 items
```


- **seq()**: elementu-segida bat sortzen du. Funtzio hau bi eratara erabil daiteke: urratsaren tamaina ezarriz *by* parametroarekin edo bektorearen luzera zehaztuz *length* parametroarekin

```
> seq(1, 15, by=2) # edo seq(1, 15, 2). Segidaren lehen elementua 1 izango da, azkena 15 eta urratsa 2
```

```
[1] 1 3 5 7 9 11 13 15
```

```
> seq(1, 15, 7)
```

```
[1] 1 8 15
```

```
> seq(1, 15, length=5) # segidaren lehen elementua 1 izango da, azkena 15 eta luzera 5
```

```
[1] 1.0 4.5 8.0 11.5 15.0
```

- **rep()**: patroia bat errepikatuz sortuko du bektorea

```
> rep(c("bai", "ez", "agi an"), 2) # "bai" "ez" "agi an" patroia birritan errepikatu
```

```
[1] "bai" "ez" "agi an" "bai" "ez" "agi an"
```

```
> rep(c(1, 2, 3), c(1, 2, 3))
```

```
[1] 1 2 2 3 3 3
```

- **numeric()**: zeroz osatutako bektorea sortuko du

```
> numeric(10)
```

```
[1] 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0
```

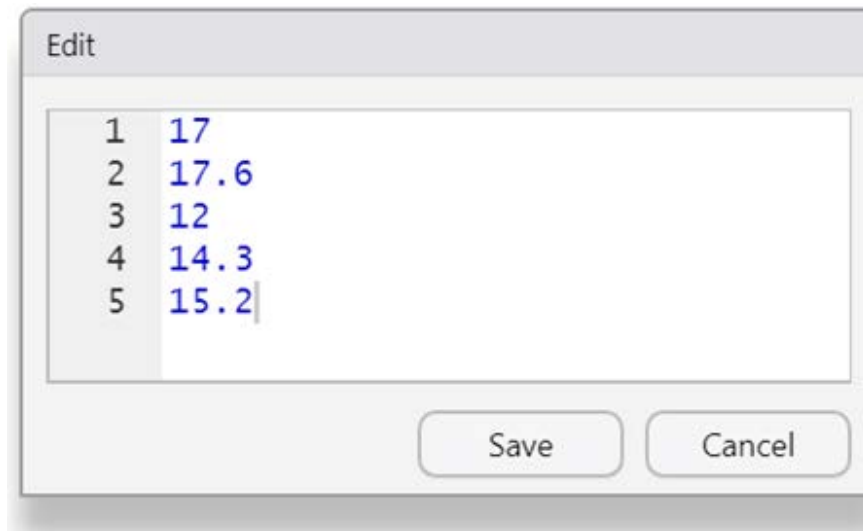

- **: operadorea:**

```
> 2:6 # eragile honek 2-tik 6-rako elementuekin bektore bat sortzen du eta z-ri esleitzen dio  
[1] 2 3 4 5 6
```

- **edit():** datu-bektore bat editatzen du

```
> datuak<- edit() # zabal tzen den lei hoan, ENTER erabiliz, bektorearen elementuak sar dai tezke
```


Bektore baten elementuak erauzi: bektoreak indexatuta daude. Bektore baten elementu bat lortzeko, elementuaren posizioa adierazten duen zenbakia kako zuzenen artean idatziko da.

- x bektorea sortu,

```
> x<-seq(11, 101, 10) # 11tik 101ra eta urratsa=10  
[1] 11 21 31 41 51 61 71 81 91 101
```

- x bektorearen 8. elementua erauzi

```
> x[8]  
[1] 81
```

- x bektorearen lehenengo bost elementuak erauzi

```
> x[1:5]  
[1] 11 21 31 41 51
```

- x bektorearen 4. 5. eta 8. elementuak erauzi

```
> x[c(4, 5, 8)]  
[1] 41 51 81
```

Bektore baten elementuak ezabatu: kako zuzenen artean zenbaki negatiboak sartzen baditugu posizio horietan dauden elementuak ezabatuko dira

- x bektorearen 5. elementua ezabatu

```
> x[-5]
[1] 11 21 31 41 61 71 81 91 101
```

- x bektorearen 4. 5. eta 8. elementuak ezabatu

```
> x[-c(4, 5, 8)] # edo x[c(-4, -5, -8)]
[1] 11 21 31 61 71 91 101
```

Bektore baten elementuak gehitu edo aldatu

- x bektorearen 1. elementua aldatu

```
> x[1] <- 11 # kasu honetan balio bera emango diogu
[1] 11 21 31 41 51 61 71 81 91 101
```

- x bektorean 11. elementua gehitu 111 balioarekin

```
> x[11] <- 111
[1] 11 21 31 41 51 61 71 81 91 101 111
```


Bektore baten elementuen erauzketa baldintzatua

- x-ren elementuak 25 baino txikiago edo 50 baino handiago dira?

```
> x<25 | x>50
```

```
[1] TRUE TRUE FALSE FALSE TRUE TRUE TRUE TRUE TRUE TRUE TRUE
```

- x-ren elementuak 50 baino handiagoak dira?

```
> x>50
```

```
[1] FALSE FALSE FALSE FALSE TRUE TRUE TRUE TRUE TRUE TRUE TRUE
```

- 50 baino handiagoak diren x-ren elementuen posizioak

```
> which(x>50)
```

```
[1] 5 6 7 8 9 10 11
```

- 25 baino txikiago eta 50 baino handiago diren x-ren elementuen posizioak

```
> which(x<25 | x>50)
```

```
[1] 1 2 5 6 7 8 9 10 11
```

Bektore baten elementuen erauzketa baldintzatua

- 71 balioa duten x-ren elementuen posizioak

```
> which(x==71)
[1] 7
```
- x bektoretik 71 balioa duen elementua ezabatu

```
> x[-which(x==71)]
[1] 11 21 31 41 51 61 81 91 101 111
```
- x bektoretik 71 balioa duen elementua ezabatu

```
> x[x!=71]
[1] 11 21 31 41 51 61 81 91 101 111
```
- x bektoretik 71 balioa duen elementua ezabatu

```
> subset(x, x!=71) # Definitutako baldintza batzuen arabera bektore baten azpimultzo
# bat itzuliko du
[1] 11 21 31 41 51 61 81 91 101 111
```

Bektore baten elementuen erauzketa baldintzatua

- 50 baino handiagoak diren x-ren elementuen balioak
`> x[x>50] # edo subset(x, x>50)`
[1] 51 61 71 81 91 101
- 50 baino handiagoak diren x-ren elementu kopurua
`> length(x[x>50])`
[1] 7
- 30 baino txikiago edo 70 baino handiago diren x-ren elementuen balioak
`> x[x<30 | x>70] # edo subset(x, x<30 | x>70)`
[1] 11 21 71 81 91 101 111
- 22 baino handiago eta 70 baino txikiago diren x-ren elementuen balioak
`> x[x>22 & x<70] # edo subset(x, x>22 & x<70)`
[1] 31 41 51 61
- 22 baino handiago eta 70 baino txikiago diren x-ren elementuen balioak
`> length(x[x>22 & x<70])`
[1] 4

Bektore baten zehaztu gabeko elementuen kudeaketa

- Balio galduak dituen bektorea sortu

```
> x<- c(11, 21, NA, 41, NA, 61, 71, 81, NA, 101)
> x
[1] 11 21 NA 41 NA 61 71 81 NA 101
```

- Bektore bateko balio galduak zehaztu

```
> is.na(x)
[1] FALSE FALSE TRUE FALSE TRUE FALSE FALSE FALSE TRUE FALSE
```

- Bektore bateko balio galduen posizioak

```
> which(is.na(x))
[1] 3 5 9
```

- Balio galduak bektore batetik ezabatu

```
> x[!is.na(x)] # edo x[-which(is.na(x))]
[1] 11 21 41 61 71 81 101
```

Bektore baten zehaztu gabeko elementuen kudeaketa

- Balio galduak dituen bektorearen elementuen batura

```
> sum(x, na.rm = TRUE) # edo sum(x[!is.na(x)]) edo sum(na.omit(x))
[1] 387
```
- Balio galduak dituen bektorearen elementuen biderkadura

```
> prod(x, na.rm = TRUE) # edo prod(x[!is.na(x)]) edo prod(na.omit(x))
[1] 335575629081
```
- Balio galduak dituen bektorearen elementuen batazbestekoa

```
> mean(x, na.rm = TRUE) # edo mean(x[!is.na(x)]) edo mean(na.omit(x))
[1] 387
```
- Balio galduak dituen bektorearen elementuen batura

```
> cumsum(na.omit(x)) # edo cumsum(x[!is.na(x)])
[1] 11 32 73 134 205 286 387
# cumsum() funtzioak ez du onartzen na.rm
```


Bektore bateko balio arraroak

- **boxplot.stats()**: kutxa-diagramari buruzko informazioa bueltatzen du.

```
> boxplot.stats(c(17, 23, 21, 36, 21, 18, 19, 22, 35, 20, 25))
```

```
$stats
```

```
[1] 17.0 19.5 21.0 24.0 25.0
```

```
$n
```

```
[1] 11
```

```
$conf
```

```
[1] 18.85625 23.14375
```

```
$out
```

```
[1] 36 35
```

- **\$stats**: bost datu ematen ditu: beheko bibotearen muturra, lehen kuartila, mediana, hirugarren kuartila eta goiko bibotearen muturra.
- **\$n**: NA ez diren elementu kopurua.
- **\$conf**: medianaren konfidantza tartea (0.95 konfidantza maila).
- **\$out**: bektorearen balio arraroak.

Bektore baten elementuen balio arraroak

- `boxplot.stats()`\$out: balio arraroak bueltatzen ditu.

```
> x<- c(17, 23, 21, 36, 21, 18, 19, 22, 35, 20, 25)  
> boxplot.stats(x)$out  
[1] 36 35
```
- Balio arraroen posizioak bektorean

```
> which(x %in% boxplot.stats(x)$out)  
[1] 4 9
```
- Balio arraroak ezabatu

```
> x[-which(x %in% boxplot.stats(x)$out)]  
[1] 17 23 21 21 18 19 22 20 25
```

Datu-markoak

- Datu-markoak (data frame-ak) datuak gordetzeko objekturik erabilienera da
- Datu-marko baten errenkada bakoitza laginaren norbanakotzat edo behaketatzat har daiteke eta, zutabe bakoitza norbanakoaren ezaugarri, atributu edo aldagai bat bezala
- Datu-marko baten zutabe bakoitza mota ezberdinekoa (zenbakia, karakterea, ...) izan daitezke. Baina zutabe bereko elementu guztiak mota berekoak izan behar dira.

Datu-markoa sortzea

- **data.frame()**: luzera berdineko bektoreekin datu-markoa sortzen du
- Honako adibidean, datu marku bat sortuko da 9 ikasleen adinarekin eta aljebra eta kalkuluko ikasgaietan izandako kalifikazioekin:

```
> adi na <- c(18, 18, 19, 18, 20, 19, 18, 18, 18)
> aljebra <- c(4.2, 6.3, 5.8, 6.8, 7.3, 8.1, 3.5, 7.7, 6.5)
> kalkulua <- c(6.2, 3.3, 6.7, 5.2, 4.1, 7.8, 5.9, 7.1, 5.6)
> datuak <- data.frame(adi na, aljebra, kalkulua)
```



```
> datuak
```

	adi na	al j ebra	kal kul ua
1	18	4.2	6.2
2	18	6.3	3.3
3	19	5.8	6.7
4	18	6.8	5.2
5	20	7.3	4.1
6	19	8.1	7.8
7	18	3.5	5.9
8	18	7.7	7.1
9	18	6.5	5.6

- `rbind()`: norbanako (errenkada) berria gehitu du

```
> datuak<- rbind(datuak, c(18, 7.2, 7.4))
```

```
> datuak
```

	adi na	al j ebra	kal kul ua
1	18	4.2	6.2
...	...	...	...
9	18	6.5	5.6
10	18	7.2	7.4

- **cbind()**: aldagai (zutabe) berria gehitu du

```
> gradua <- c("el ekt roni ka", "el ektri ka", "mekani ka", "mekani ka", "el ekt roni ka",
"mekani ka", "mekani ka", "el ektri ka", "mekani ka", "mekani ka")
> datuak <- cbind(datuak, gradua)
> datuak
```

	adi na	al j ebra	kal kul ua	gradua
1	18	4. 2	6. 2	el ekt roni ka
2	18	6. 3	3. 3	el ektri ka
3	19	5. 8	6. 7	mekani ka
4	18	6. 8	5. 2	mekani ka
5	20	7. 3	4. 1	el ekt roni ka
6	19	8. 1	7. 8	mekani ka
7	18	3. 5	5. 9	mekani ka
8	18	7. 7	7. 1	el ektri ka
9	18	6. 5	5. 6	mekani ka
10	18	7. 2	7. 4	mekani ka

- **data()**: datu-markoa kargatuko du. Datu-marko batzuk erabiltzeko **data(datamarkoaren.izena)** kodearekin kargatu behar dira. Begiratu laguntzan IceSkating datu-markoaren erabilera:
help(IceSkating)

- **str()**: datu-markoaren egitura bistaratzeko du

```
> str(datuak)
```

```
'data.frame':      10 obs. of  4 variables:
 $ adi na      : num  18 18 19 18 20 19 18 18 18 1
 $ aljebra     : num  4.2 6.3 5.8 6.8 7.3 8.1 3.5 7.7 6.5 7.2
 $ kalkulua    : num  6.2 3.3 6.7 5.2 4.1 7.8 5.9 7.1 5.6 7.4
 $ gradua      : chr   "el ektroni ka" "el ektri ka" "mekani ka" "mekani ka"
```

- **summary()**: datu-markoaren elementuen laburpena ematen du. Aldagai kuantitatiboak badira minimoa, 1. kuartila, mediana, batezbestekoa, 3. kuartila eta maximoa bueltatzen ditu.

```
> summary(datuak)
```

adi na	aljebra	kalkulua	gradua
Min. : 18.00	Min. : 3.500	Min. : 3.30	Length: 10
1st Qu.: 18.00	1st Qu.: 5.925	1st Qu.: 5.30	Class : character
Median : 18.00	Median : 6.650	Median : 6.05	Mode : character
Mean : 18.40	Mean : 6.340	Mean : 5.93	
3rd Qu.: 18.75	3rd Qu.: 7.275	3rd Qu.: 7.00	
Max. : 20.00	Max. : 8.100	Max. : 7.80	

- **head()**: datu-marcoaren lehenengo behaketak bistaritzen ditu

```
> head(datuak, n=6) # defektuz, n=6 (lehenengo 6 behaketak bistaritzen ditu)
```

	adi na	al j ebra	kal kul ua	gradua
1	18	4. 2	6. 2	el ekt roni ka
2	18	6. 3	3. 3	el ektri ka
3	19	5. 8	6. 7	mekani ka
4	18	6. 8	5. 2	mekani ka
5	20	7. 3	4. 1	el ekt roni ka
6	19	8. 1	7. 8	mekani ka

- **tail()**: datu-marcoaren azken behaketak bistaritzen ditu.

```
> tail(datuak, n=6) # defektuz, n=6 (azken 6 behaketak bistaritzen ditu)
```

	adi na	al j ebra	kal kul ua	gradua
5	20	7. 3	4. 1	el ekt roni ka
6	19	8. 1	7. 8	mekani ka
7	18	3. 5	5. 9	mekani ka
8	18	7. 7	7. 1	el ektri ka
9	18	6. 5	5. 6	mekani ka
10	18	7. 2	7. 4	mekani ka

- **names()**: datu-marcoaren aldagaien izenak bistaratu

```
> names(datuak)
```

```
[1] "adi na"      "al j ebra"   "kal kul ua" "gradua"
```

- **rownames()**: datu-marcoaren errenkaden identifikatzaileak bistaratu

```
> rownames(datuak)
```

```
[1] "1"  "2"  "3"  "4"  "5"  "6"  "7"  "8"  "9"  "10"
```

- **dim()**: errenkada eta zutabe kopurua dituen bektorea sortzen du

```
> dim(datuak)
```

```
[1] 10  4
```

- **dimnames()**: errenkaden identifikatzaileak eta zutabeen izenak dituen zerrenda bat ematen du

```
> dimnames(datuak)
```

```
[[1]]
```

```
[1] "1"  "2"  "3"  "4"  "5"  "6"  "7"  "8"  "9"  "10"
```

```
[[2]]
```

```
[1] "adi na"      "al j ebra"   "kal kul ua" "gradua"
```

Datu-marko bateko osagaiak (zutabeak, errenkada, elementuak) erauzi:

- **\$**: **datumarkoaren_izena\$zutabearen_izena**, datu-markoaren zutabe bat lortuko da

```
> datuak$adina
[1] 18 19 18 20 19 18 18 18 18
> datuak$aljebra
[1] 4.2 6.3 5.8 6.8 7.3 8.1 3.5 7.7 6.5 7.2
> datuak$skalulua
[1] 6.2 3.3 6.7 5.2 4.1 7.8 5.9 7.1 5.6 7.4
```
- **attach()**: datu-markoaren aldagaiak (zutabeak) aldagai globalak bihurtzen dira, eta aldagaiaren izena erabiltzea nahikoa da bere elementuak lortzeko

```
> attach(datuak)
> adina
[1] 18 19 18 20 19 18 18 18 18
> aljebra
[1] 4.2 6.3 5.8 6.8 7.3 8.1 3.5 7.7 6.5 7.2
```
- **detach()**: datu-markoaren aldagaiek ingurune globaletik ezabatzen ditu

```
> detach(datuak)
```


Datu-marko bateko osagaiak (zutabeak, errenkada, elementuak) erauzi:

- Datu-markoaren 2. zutabea erauzi

```
> datuak$algebra
```

```
[1] 4.2 6.3 5.8 6.8 7.3 8.1 3.5 7.7 6.5 7.2
```

```
> datuak[2] # 2. zutabeko norbanako guztiak bueltatzen ditu
```

```
[1] 4.2 6.3 5.8 6.8 7.3 8.1 3.5 7.7 6.5 7.2
```

```
> datuak[, 2] # 2. zutabeko norbanako guztiak bueltatzen ditu
```

```
[1] 4.2 6.3 5.8 6.8 7.3 8.1 3.5 7.7 6.5 7.2
```

```
> datuak[, "algebra"] # "algebra" zutabeko norbanako guztiak bueltatzen ditu
```

```
[1] 4.2 6.3 5.8 6.8 7.3 8.1 3.5 7.7 6.5 7.2
```

- Datu-markoaren 2. eta 3. zutabeak erauzi

```
> datuak[, c(2, 3)]
```

```
algebra kalkulua
```

```
1      4.2      6.2
```

```
2      6.3      3.3
```

```
...
```

```
9      6.5      5.6
```

```
10     7.2      7.4
```


Datu-marko bateko osagaiak (zutabeak, errenkada, elementuak) erauzi:

- Datu-markoaren 2. errenkada erauzi

```
> datuak[2, ]
```

```
adi na aljebra kalkulua        gradua
2      18      6.3      3.3 el ektri ka
```

- Datu-markoaren lehenengo 3 errenkadak erauzi

```
> datuak[1:3, ]
```

```
adi na aljebra kalkulua        gradua
1      18      4.2      6.2 el ektroni ka
2      18      6.3      3.3 el ektri ka
3      19      5.8      6.7 mekani ka
```

- Datu-markoaren lehenengo 8 errenkadak ezabatu

```
> datuak[-(1:8), ] # lehenengo zortzi errenkada (norbanako) ezabatu
```

```
adi na aljebra kalkulua        gradua
9      18      6.5      5.6 mekani ka
10     18      7.2      7.4 mekani ka
```


Datu-marko bateko osagaiak (zutabeak, errenkada, elementuak) erauzi:

- Datu-markoaren 3. ikaslearen aljebra ko kalifikazioa erauzi

```
> datuak[3, 2] # edo datuak$algebra[3]
[1] 5.8
```

- Datu-markoaren 19 urte edo gehiago dituzten ikasleen zutabe guztiak erauzi

```
> datuak[datuak$adina >= 19, ]
```

	adina	algebra	kalkulua	gradua
3	19	5.8	6.7	mekanika
5	20	7.3	4.1	elektronika
6	19	8.1	7.8	mekanika

- Datu-markoaren 18 urte baino gehiago dituzten ikasleen kalkuluko kalifikazioa erauzi

```
> datuak$kalculua[datuak$adina > 18]
```

```
[1] 6.7 4.1 7.8
```

- Datu-markoaren elektriko graduko ikasleen adina

```
> datuak$adina[datuak$gradua == "elektronika"]
```

```
[1] 18 18
```


Datu-marko bateko osagaiak (zutabeak, errenkada, elementuak) erauzi:

- Datu-markoaren 19 urte edo gehiago dituzten ikasleen posizioa

```
> whi ch(datuak$adi na>=19)
[1] 3 5 6
```
- Datu-markoaren 19 urte edo gehiago dituzten ikasle kopurua

```
> length(whi ch(datuak$adi na>=19))
[1] 3
```
- Datu-markoaren lehengo bi zutabeen batzbestekoa

```
> apply(datuak[, 1:2], MARGIN=2, FUN=mean) # MARGIN: 1: errenkadak, 2: zutabeak
adi na alj ebra
18.40      6.34
```

Datu-marko bateko osagaiak (zutabeak, errenkada, elementuak) erauzi:

- Datu-markoaren 18 urte baino gehiago dituzten ikasleen artean mekanikako graduko informazioa

```
> datuak[datuak$adi na>18 & datuak$gradua=="mekani ka", ]
```

	adi na	al j ebra	kal kul ua	gradua
3	19	5.8	6.7	mekani ka
6	19	8.1	7.8	mekani ka

- Datu-markoaren 18 urte baino gehiago edo elektronikako gradukoak diren ikasleen informazioa

```
> datuak[datuak$adi na>18 | datuak$gradua=="el ekt roni ka", ]
```

	adi na	al j ebra	kal kul ua	gradua
1	18	4.2	6.2	el ekt roni ka
3	19	5.8	6.7	mekani ka
5	20	7.3	4.1	el ekt roni ka
6	19	8.1	7.8	mekani ka

- Datu-markoaren 18 urte baino gehiago edo elektronikako gradukoak diren ikasle kopurua

```
> l e n g t h ( w h i c h ( d a t u a k $ a d i n a > 1 8 | d a t u a k $ g r a d u a == " e l e k t r o n i k a " ) )
```

```
[ 1 ] 4
```

1.5. Grafikoak

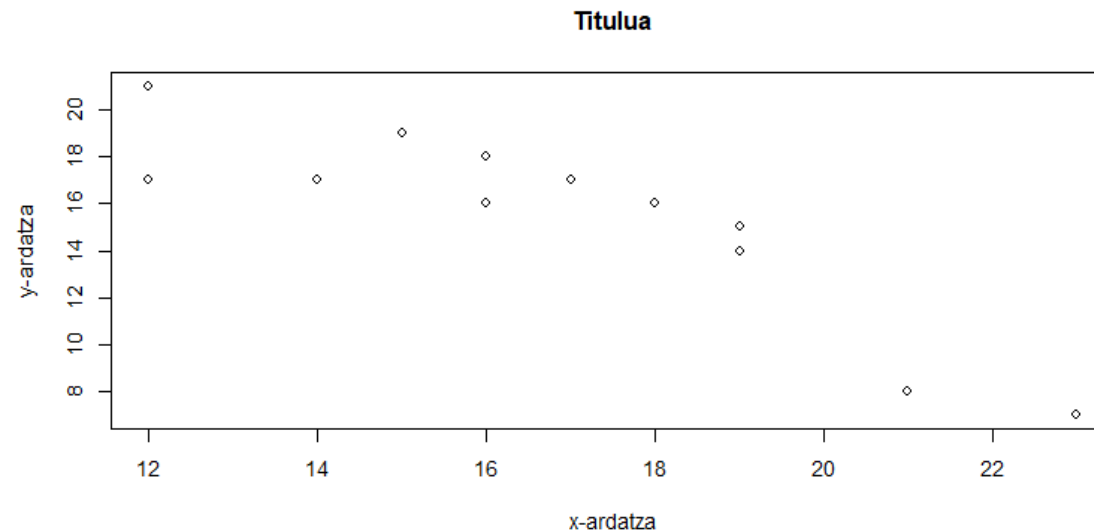
- plot()

```
plot(x, y=NULL, type="p", xlim=NULL, ylim=NULL, log="", main=NULL, sub=NULL,  
     xlab=NULL, ylab=NULL, axes=TRUE, ...)
```

```
> x <- c(15, 18, 17, 16, 12, 12, 14, 19, 21, 23, 19, 16)
```

```
> y <- c(19, 16, 17, 18, 21, 17, 17, 14, 8, 7, 15, 16)
```

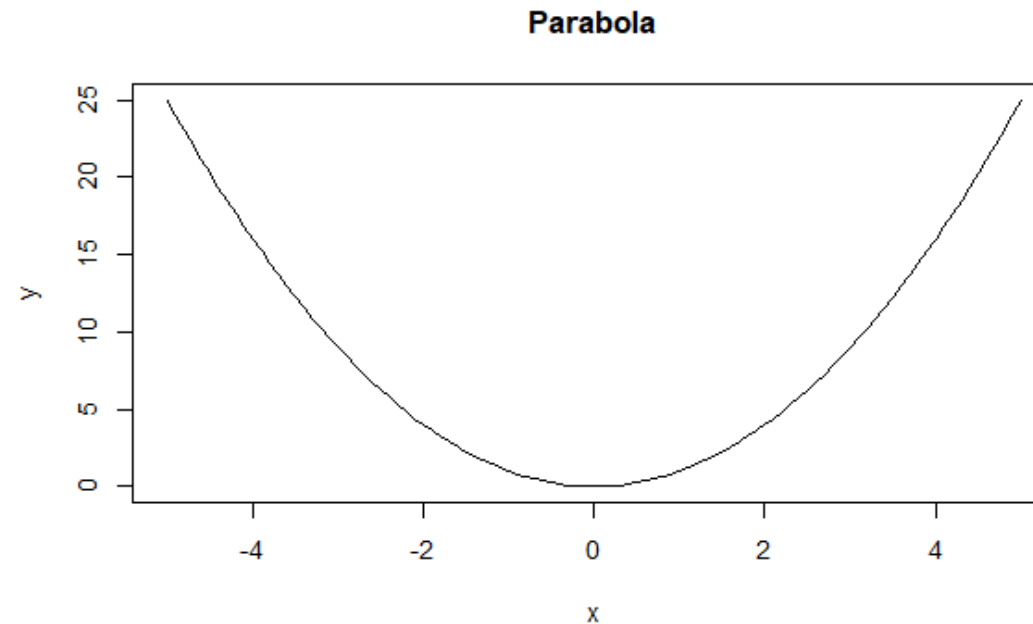
```
> plot(x, y, main="Titulua", xlab="x-ardatza", ylab="y-ardatza")
```


- curve()

```
curve(expr, from=NULL, to=NULL, n=101, add=FALSE, type="l", xname="x", xlab=xname,
      ylab=NULL, log=NULL, xlim=NULL, ...)
```

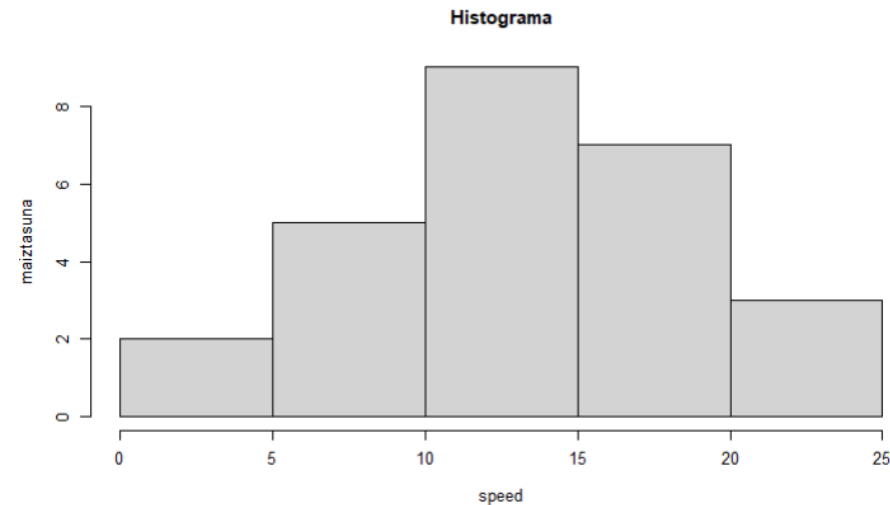
```
> curve(x^2, from=-5, to=5, main="Parabola", xlab="x", ylab="y" )
```


- hist()

```
hist(x, breaks = "Sturges", freq = NULL, probability = !freq, include.lowest = TRUE,
     right = TRUE, density = NULL, angle = 45, col = "lightgray", border = NULL,
     main = paste("Histogram of" , xname), xlim = range(breaks), ylim = NULL, xlab =
     xname, ylab, axes = TRUE, plot = TRUE, ...)
```

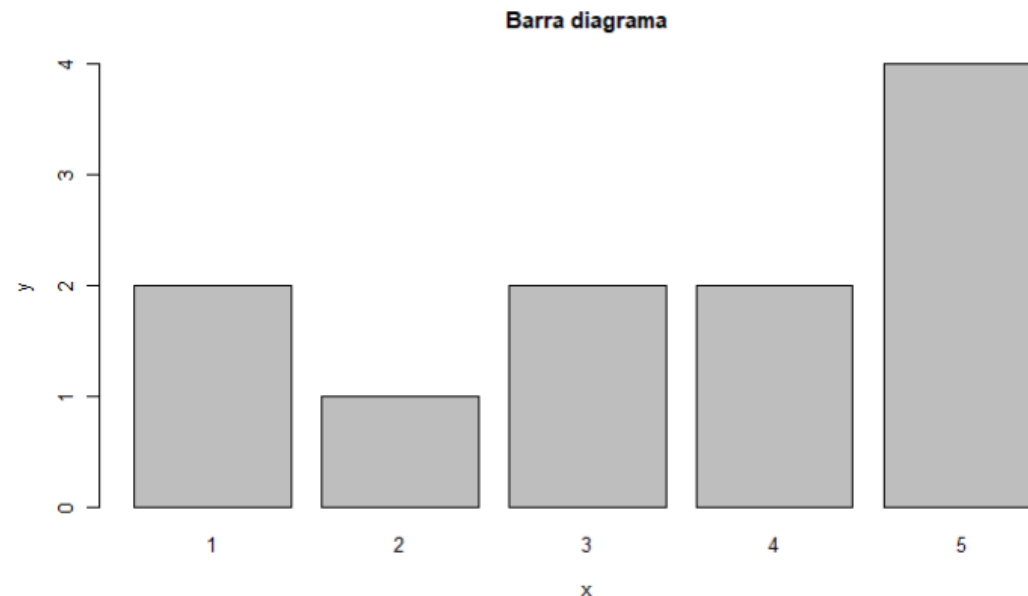
```
> speed<- c(4, 4, 7, 8, 9, 10, 10, 11, 12, 12, 13, 13, 14, 14, 15, 15, 16, 17, 18, 18, 19, 19, 20, 22, 23, 25)
> hist(speed, breaks=seq(0, 25, 5), main="Histograma", xlab="speed", ylab="maiztasuna" )
```


- barplot()

```
barplot(height, width = 1, space = NULL, names.arg = NULL, legend.text = NULL,  
        beside = FALSE, horiz = FALSE, density = NULL, angle = 45, col = NULL, border =  
        par("fg"), main = NULL, sub = NULL, xlab = NULL, ylab = NULL, xlim = NULL, ...)
```

```
> barplot(table(c(1, 1, 2, 3, 3, 4, 4, 5, 5, 5, 5)), main="Barra diagrama", xlab="x", ylab="y")
```

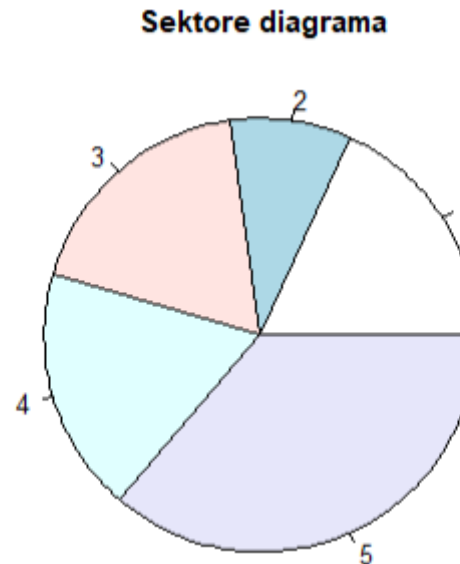

■ pie()

```
pie(x, labels = names(x), edges = 200, radius = 0.8, clockwise = FALSE, init.angle =  
  if(clockwise) 90 else 0, density = NULL, angle = 45, col = NULL, border = NULL,  
  lty = NULL, main = NULL, ...)
```

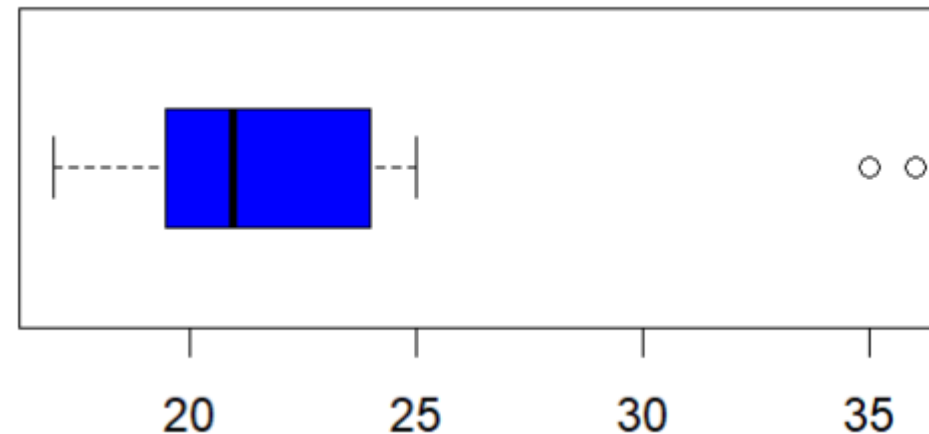
```
> pie(table(c(1, 1, 2, 3, 3, 4, 4, 5, 5, 5, 5)), main="Sektore diagrama")
```


- boxplot()

```
boxplot(x, ..., range = 1.5, width = NULL, varwidth = FALSE, notch = FALSE, outline = TRUE, names, plot = TRUE, border = par("fg"), col = "lightgray", log = "", pars = list(boxwex = 0.8, staplewex = 0.5, outwex = 0.5), ann = !add, horizontal = FALSE, add = FALSE, at = NULL)
```

```
> x<-c(17, 23, 21, 36, 21, 18, 19, 22, 35, 20, 25)  
> boxplot(x, horizontal=TRUE, col="blue")
```


1.6. Funtzioak

- function()

```
funtzioarenIzena <- function(arg_1, arg_2, ...) { Funtzioaren gorputza }
```

```
karratu <- function(x)
```

```
{  
  x^2  
}
```

```
> karratu(4) # funtzioa 4 baliotan ebaluatu
```

```
[1] 16
```

1.7. Lan direktorioa

Lan direktorioa

- Fitxategi guztiak, bestela zehaztu ezean, lan-direktoriotik irakurri eta lan-direktorioan gordeko dira.
- Lan-direktorioa zehaztuta badago, datu-fitxategiak lan-direktoriotik R inguruan irakur daitezke fitxategiaren izena erabiliz soilik, fitxategiaren direktorioaren bidea aurrizki gisa gehitu gabe.
- Gainera, R-n sortutako diagrama, datu-markoa edo beste objektu bat gordetzen den bakoitzean, lan-direktorio gisa ezarrita dagoen karpetan gordeko dira.
- **Lanean ari garen lan direktorioa jakiteko**

Kontsolan idatzi:

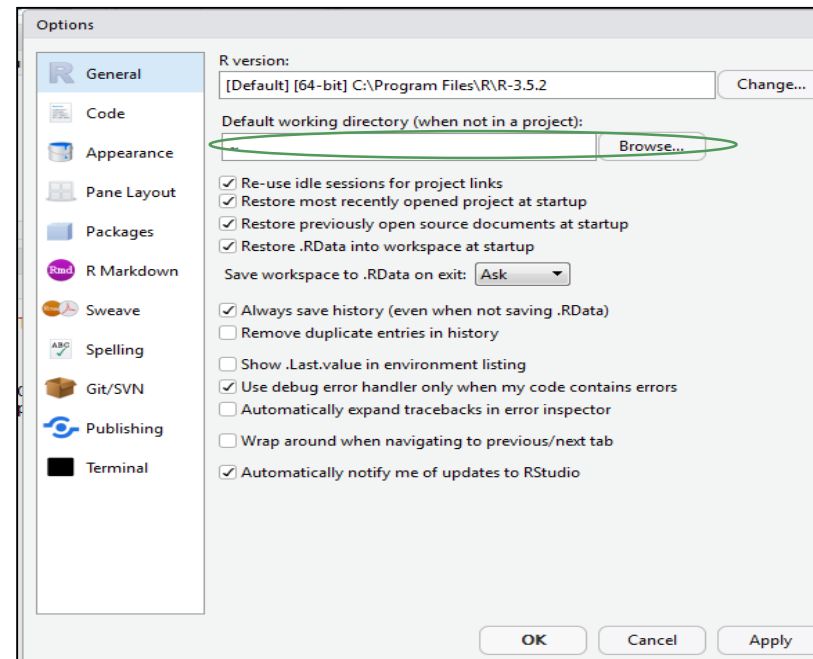
```
> getwd()
```

- Lan direktorioa aldatzeko aukera desberdinak daude:

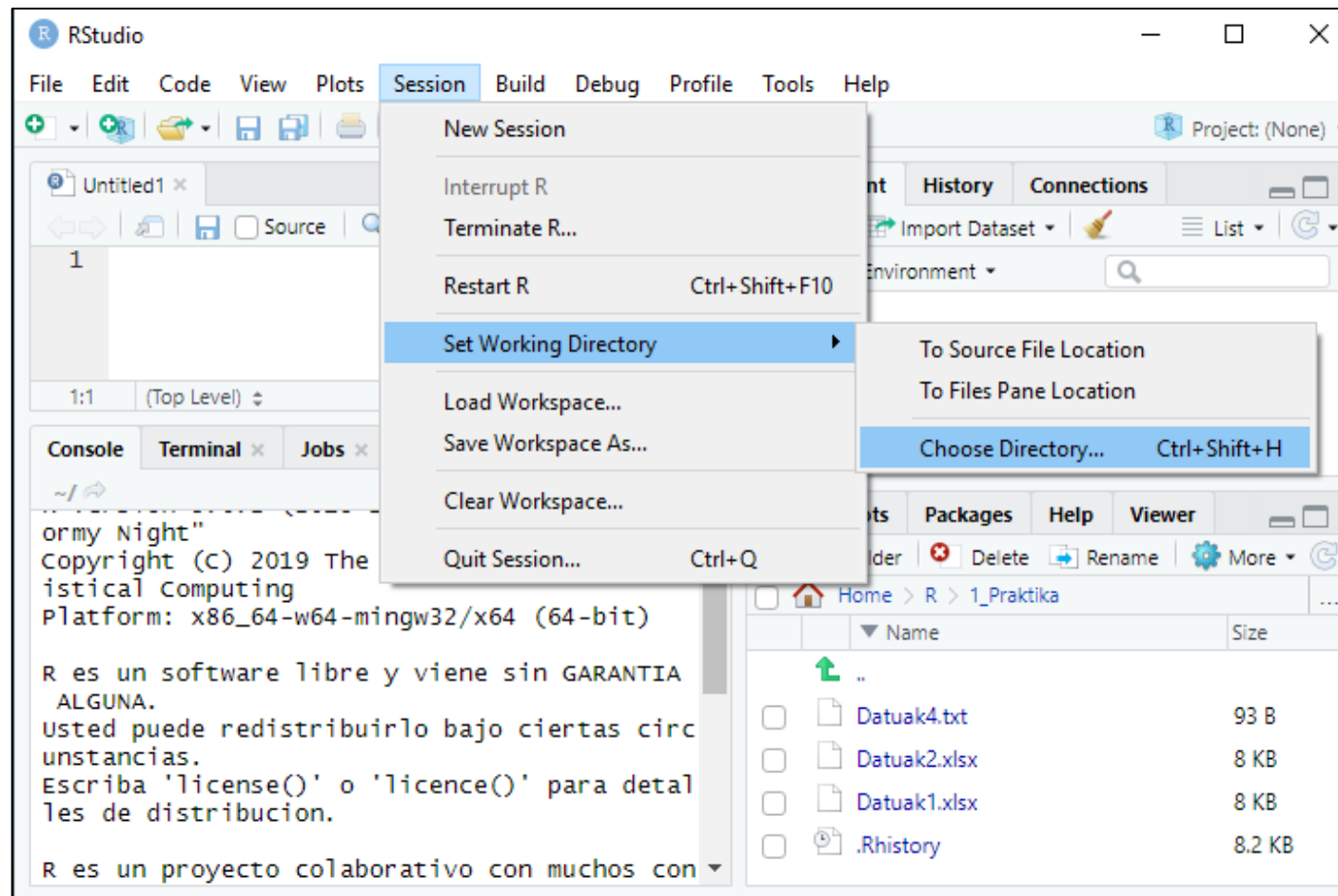
I.) Kontsola erabiliz:

```
> setwd(“~/R/Praktika”)
```

II.) Tools → Global Options → Browse:

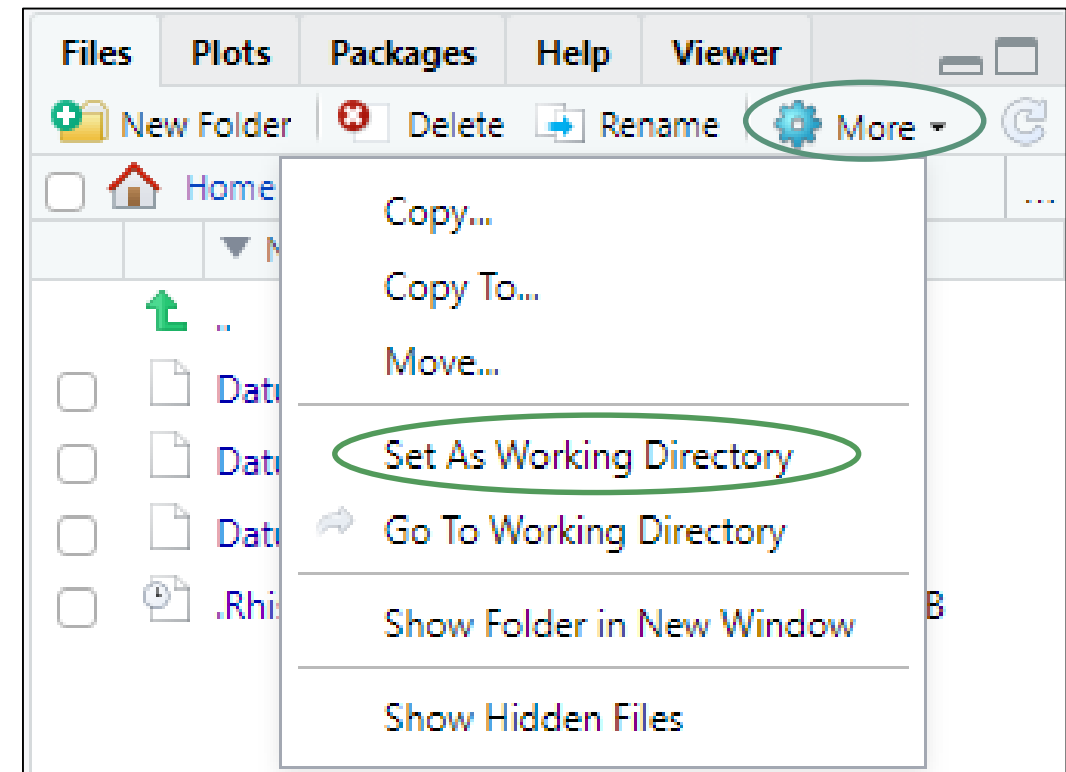
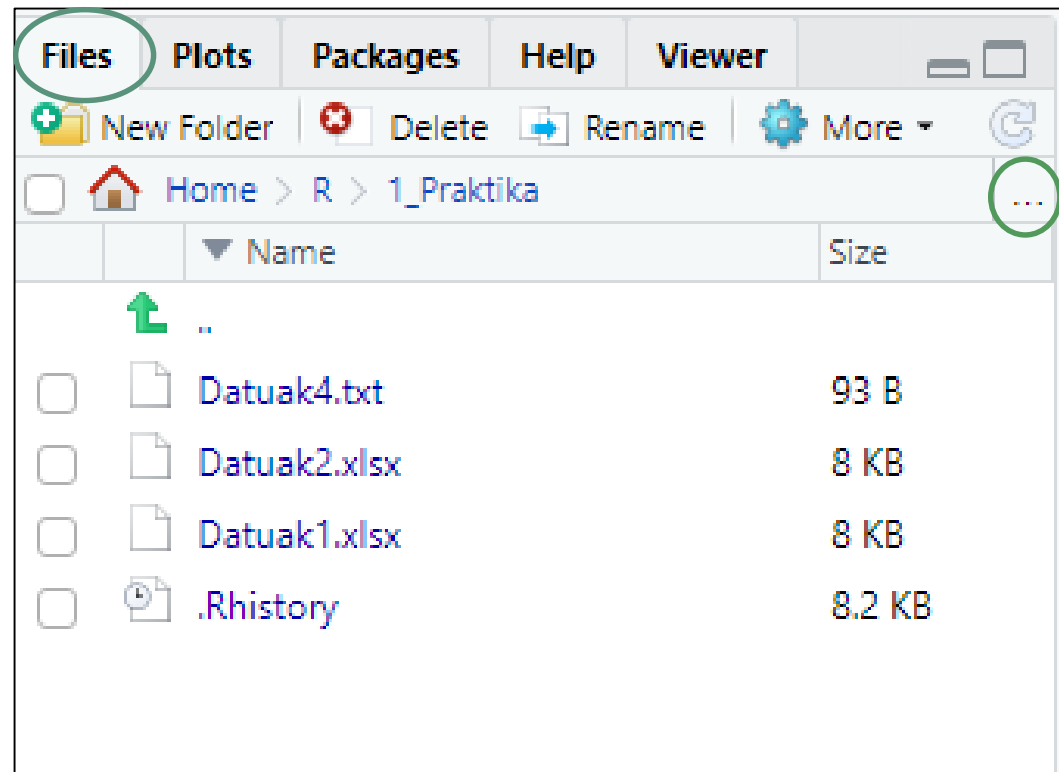

III.) Session → Set Working Directory → Choose Directory (edo Ctrl+Shift+H teklen konbinazioa)

IV.) “File” fitxa: 1. direktorioa aukeratu, 2. Set As Working Directory → Choose Directory

1.8. Paketeak

Paketeak

- R-ko paketeak R-ko funtzioen, lagin-datuaren eta konpilatutako kodeen bilduma dira.
- R-ko paketeak *Comprehensive R Archive Network* (CRAN) izeneko software biltegi zentralean gordeta daude
- R-ko paketeak instalatzen direnean, R ingurunearen “library” izeneko direktorioak instalatuko dira.

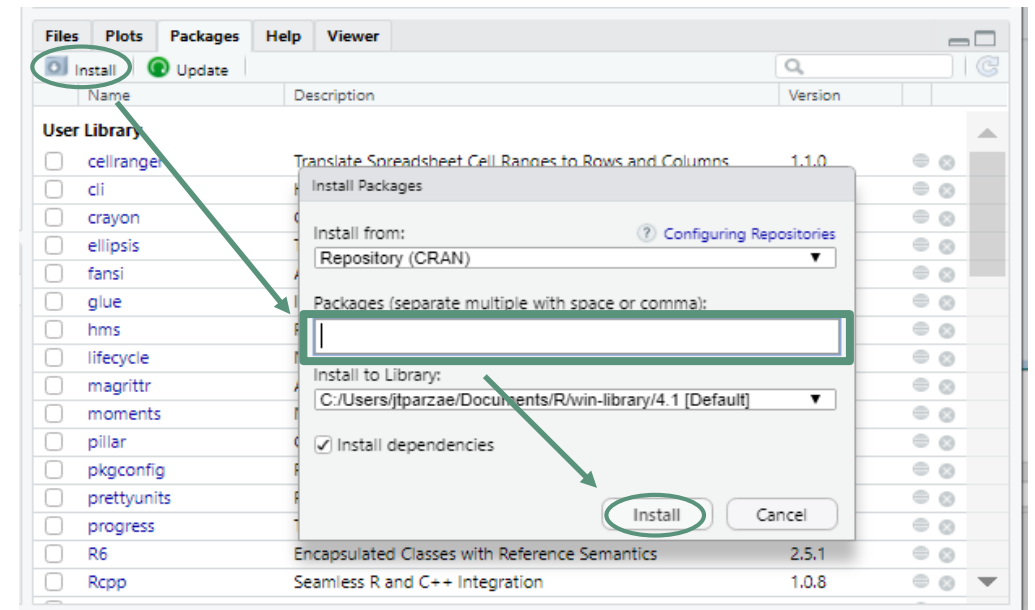
Pakete bat instalatu

- Pakete baten instalazioa baten bakarrik egin behar da. Bi modu daude pakete bat instalatzeko:

I. **Kontsola erabiliz:** `> install.packages("paketearen_izena")`

II. **“Packages” fitxa erabiliz:**

- “Install” botoian sakatu
- Instalatu nahi den paketearen izena idatzi
- Behean agertzen den “Install” botoia sakatu

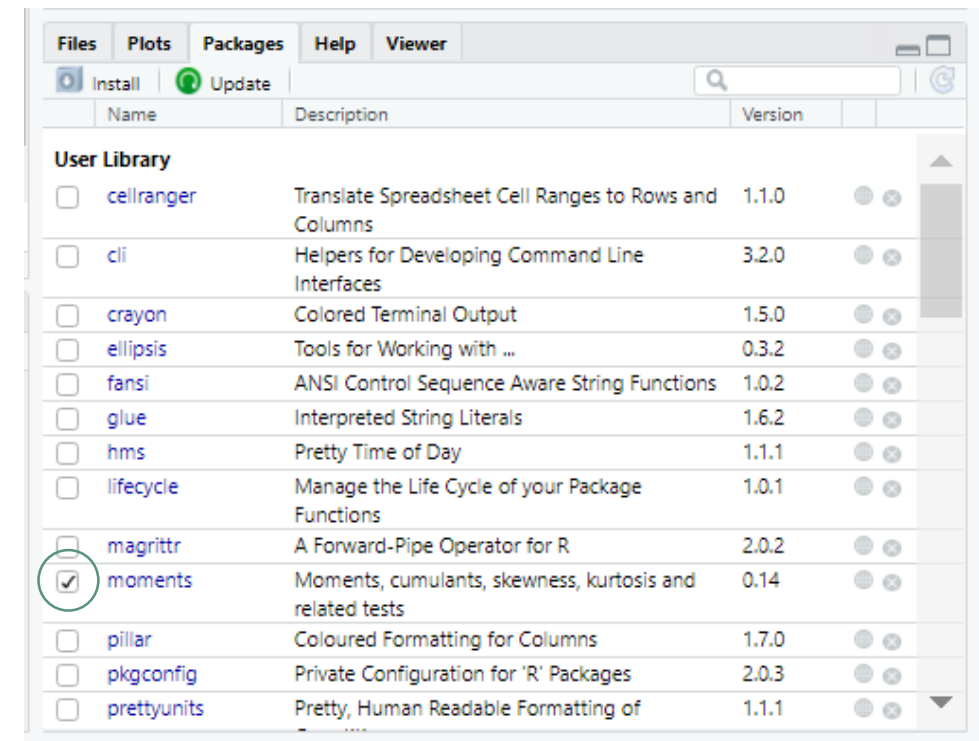
Pakete bat kargatu

- Deskargatu den pakete bat erabiltzeko paketea kargatu egin behar da. Paketea kargatzea sesio bakoitzeko egin behar da. Pakete bat kargatzeko bi aukera daude:

I. **Kontsola erabiliz:** `> library(paketearen_izena)`

II. **“Packages” fitxa erabiliz:**

- Nahikoa da kargatu nahi den paketea aukeratzea

1.9. Fitxategi batetik datuak irakurri

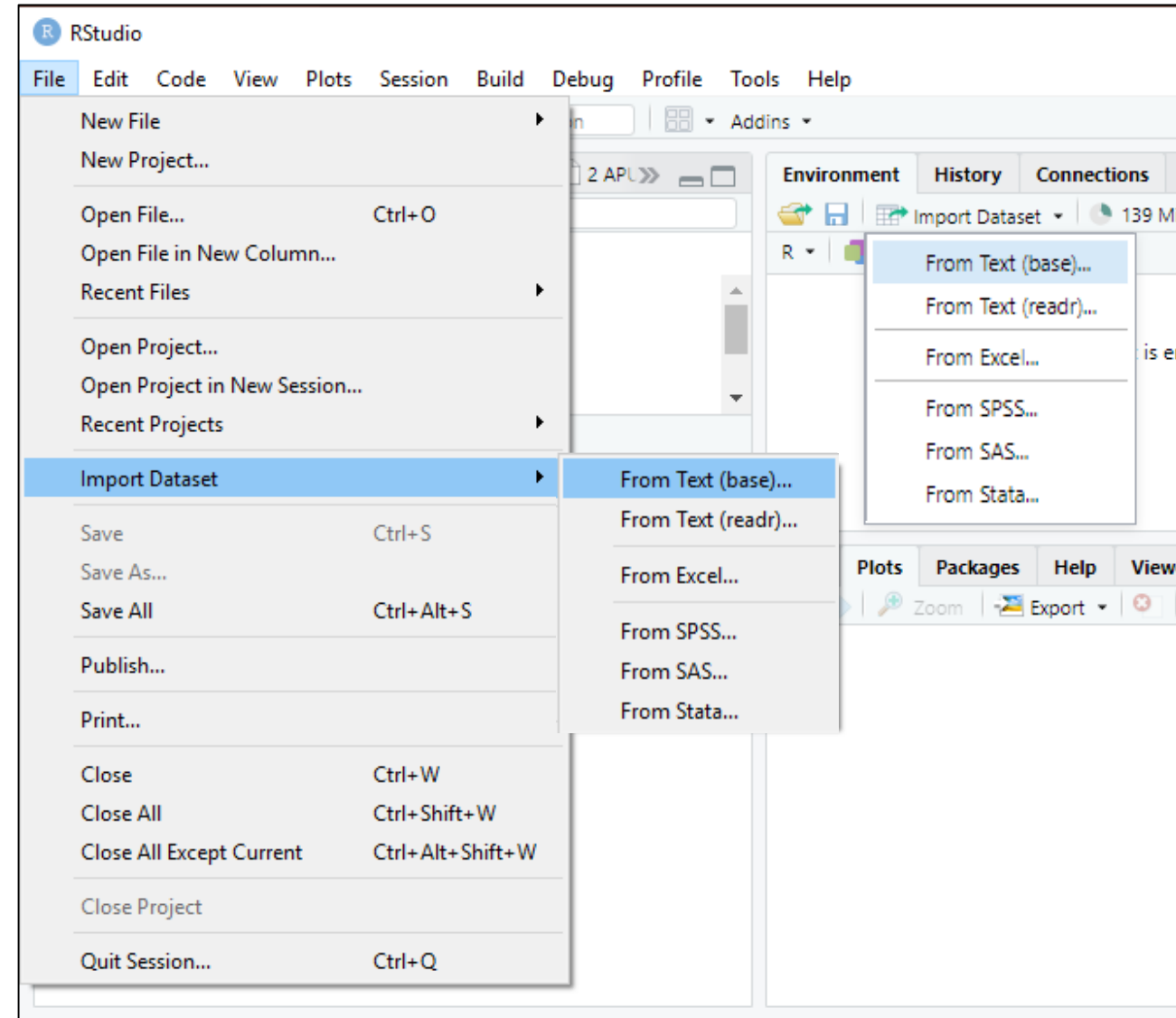
TXT fitxategiak irakurri:

- File → Import Dataset → From Text (base)...

edo

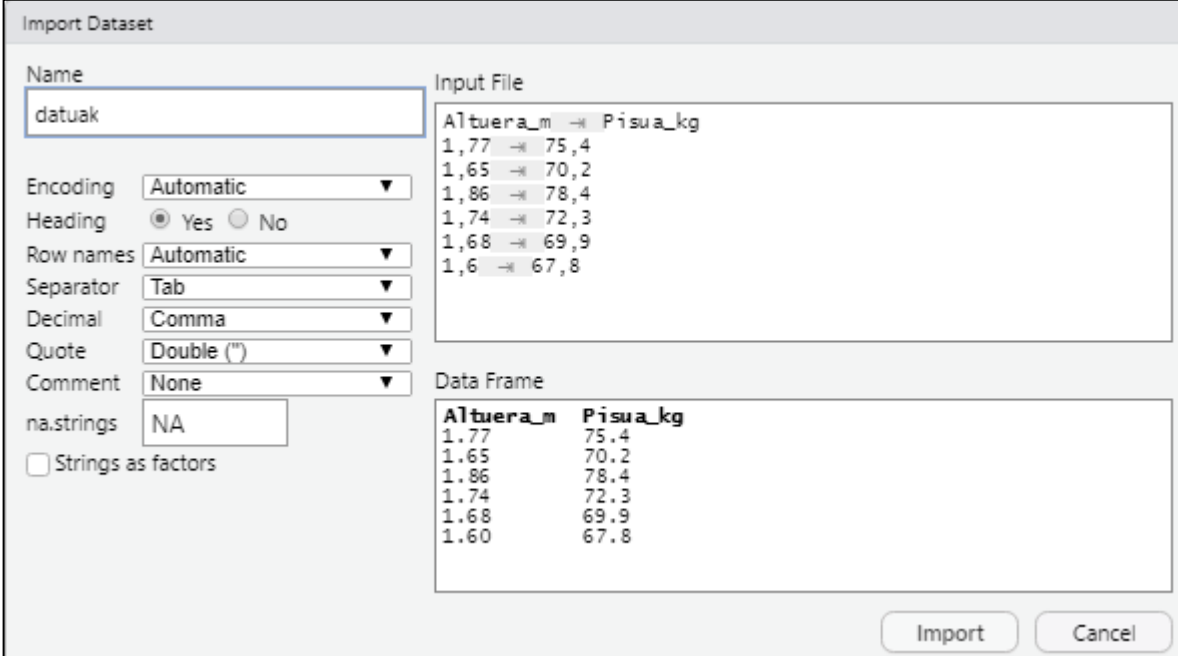
“Environment” fitxan → Import Dataset
→ From Text (base)...

- Aukeratu irakurri nahi den .txt fitxategia.

TXT fitxategiak irakurri:

- Aukeratu irakurri nahi den .txt fitxategia. Honako leihoa agertuko da:
- **Name:** data markoari esleituko zaion izena
- **Heading:** aukeratu YES datuek izenburua badaukate
- **Separator:** Tab aukeratu datuak tabuladore bidez banatuta badaude

Import Dataset

Name:

Input File:
 1,77 → 75,4
 1,65 → 70,2
 1,86 → 78,4
 1,74 → 72,3
 1,68 → 69,9
 1,6 → 67,8

Encoding:

Heading: Yes No

Row names:

Separator:

Decimal:

Quote:

Comment:

na.strings:

Strings as factors

Data Frame

Altuera_m	Pisua_kg
1.77	75.4
1.65	70.2
1.86	78.4
1.74	72.3
1.68	69.9
1.60	67.8

- Kongsolan honakoa agertuko da:
  - > `datuak <- read.delim2("~/R/Praktika/Datuak.txt")`
  - > `View(datuak)`

TXT fitxategiak irakurri:

- **Kontsola erabiliz:**

```
read.table(file, header = FALSE, sep = "", quote = "\"'", dec = ".", numerals =
  c("allow.loss", "warn.loss", "no.loss"), row.names, col.names, as.is =
  !stringsAsFactors, na.strings = "NA", colClasses = NA, nrow = -1,...)
```

- **file:** irakurri nahi den fitxategiaren izena.
- **header=TRUE:** zutabeek izenburua dutela adierazteko.
- **sep:** karaktere banatzailea: hutsunea (" "), koma (", "), puntu eta koma ("; ") eta tabuladorea ("/t")
- Irakurri nahi den fitxategia ez badago lan-direktorioan, fitxategira heltzeko bide osoa jarri behar da:
  - > `dataframe_izena <- read.table("C:/Users/Documents/R/Praktika/Datuak.txt", header=T, sep="/t")`
- Irakurri nahi den fitxategia lan-direktorioan badago, fitxategiaren izenarekin nahikoa da:
  - > `dataframe_izena <- read.table("Datuak.txt", header=T, sep="/t")`

1.10. Datu-markoak fitxategi batean gorde

TXT fitxategi batean gorde:

Kontsola erabiliz:

```
write.table(x, file = "", append = FALSE, quote = TRUE, sep = " ", eol = "\n", na = "NA", dec = ".", row.names = TRUE, col.names = TRUE, qmethod = c("escape", "double"), fileEncoding = "")
```

- **file**: irakurri nahi den fitxategiaren izena.
- **header=TRUE**: zutabeek izenburua dutela adierazteko.
- **sep**: karaktere banatzailea: hutsunea (" "), koma (" , "), puntu eta koma (" ; ") eta tabuladorea (" /t ")
- Fitxategiaren izena bakarrik idazten bada, fitxategia lan-direktorioan gordeko da:
  - > `write.table(datuak, "datuak4.txt", header=T, sep="/t")`
- Fitxategiaren izenaren aurrean fitxategia gorde nahi den direktorioaren bide osoa jar daiteke:
  - > `write.table(datuak, "C:/Users/Documents/Praktika/datuak4.txt", header=T, sep="/t")`